PRINCIPALELE TRĂSĂTURI ALE EVOLUŢIEI ROMÂNIEI ÎN PRIMUL DECENIU DUPĂ UNIREA CEA MARE *

de *IOAN SCURTU*

Încheierea procesului de formare a statului naţional unitar român, rezultat al luptei maselor populare de pe ambele versante ale Carpaţilor, a marcat un moment de importanţă crucială în dezvoltarea României pe drumul progresului social. Marea Unire din 1918 a creat un nou cadru pentru dezvoltarea economiei naţionale, a înmănuncheat energiile şi capacităţile creatoare ale poporului, a asigurat condiţii mai favorabile pentru desfăşurarea luptei de clasă a proletariatului şi a ţărănimii, pentru activitatea forţelor progresiste ale societăţii.

În legătură cu evoluţia României după 1918 s-au confruntat concepţii şi atitudini diferite; în timp ce clasele dominante considerau că unirea le deschisese noi posibilităţi de consolidare a privilegiilor lor, de exploatare a oamenilor muncii, indiferent de naţionalitate, forţele înaintate — în frunte cu clasa muncitoare — se pronunţau pentru primenirea din temelie a societăţii româneşti, pentru rezolvarea problemelor sociale în folosul maselor populare. Sintetizînd această concepţie revoluţionară, Partidul Socialist din România lansa, în februarie 1919, deviza: „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine".

Confruntarea dintre cele două concepţii şi atitudini şi-a pus amprenta pe întreaga evoluţie a a României din perioada interbelică, imprimîndu-i un curs sinuos şi nu odată contradictoriu, determinat de dinamica raportului dintre clasele sociale aflate în luptă.

După 1918 — în legătură cu actul Unirii, precum şi cu mutaţiile survenite în viaţa economică şi în structura socială a ţării — a avut loc un proces de regrupare a forţelor politice, de unificare politico-administrativă, de consolidare şi dezvoltare a statului român.

Formarea statului naţional-unitar a avut ca rezultat întărirea potenţialului economic al României, a determinat fructificarea la nivel naţional a bogăţiilor solului şi subsolului, accentuînd rolul industriei în viaţa economică [1]. O problemă fundamentală ce se ridica în 1918 era aceea a sudării diferitelor componente ale economiei naţionale într-un organism naţional unitar şi funcţional. Acest proces s-a desfăşurat simultan cu refacerea economiei româneşti grav afectată de distrugerile şi pierderile din anii războiului.

Deținînd puterea în stat, burghezia a imprimat economiei românești o dezvoltare conformă cu propriile ei interese de clasă.

După 1918 s-au stabilit legături directe între diferitele întreprinderi și ramuri ale economiei naționale de pe întreg cuprinsul țării, legături stimulate de înseși legile obiective ale producției capitaliste. Astfel, s-a produs o restructurare cantitativă și calitativă, o întregire a sistemului economie naționale, s-a mărit masa mijloacelor de producție din fiecare ramură, s-a completat structura internă a unora ca și a organismului economic în ansamblul său [2].

Procesul de refacere economică s-a încheiat în anii 1923—1924, după care a urmat o dezvoltare accentuată a forțelor de producție. În 1929 producția industrială era de 2,23 ori mai mare decît în 1913, iar cea agricolă reprezenta 136% față de nivelul antebelic. O expresie a dezvoltării statului național unitar român în primul deceniu de după Unirea cea Mare o constituie faptul că produsul social a crescut în acest interval cu 59%, iar venitul național cu 44%. Aceste cifre demonstrează că formarea statului național unitar a creat un cadru propice de dezvoltare economiei românești, de înaintare a României pe drumul progresului social.

În primul deceniu interbelic s-au înregistrat importante mutații în dispozitivul forțelor sociale [3]. S-a întărit marea burghezie industrială și financiară, care a fost principala beneficiară a accelerării procesului de dezvoltare capitalistă a țării. Moșierimea, puternic lovită prin înfăptuirea reformei agrare, în urma căreia a pierdut circa 66% din pămîntul pe care-l deținuse, a intrat într-un rapid proces de destrămare; o bună parte a acesteia a pătruns în rîndurile marii burghezii, participînd intens la activitățile industriale și bancare, sau organizîndu-și munca pe baze capitaliste. Ea continua însă să dețină poziții economice importante, reprezentînd cea mai reacționară clasă a societății românești.

Dezvoltarea industriei a dus la creșterea numerică a proletariatului de fabrică, la întărirea rolului său istoric de groparal orînduirii capitaliste. Proletariatul constituia principala forță a progresului social, el situîndu-se în fruntea luptei forțelor democratice și revoluționare pentru propășirea României. Țărănimea continua să fie cea mai numeroasă clasă a societății; ca urmare a reformei agrare aceasta a primit 3,5 milioane ha de pămînt, ceea ce a contribuit la ameliorarea situației ei materiale.

În general, în primul deceniu de după Unirea cea Mare, s-a produs o accentuată delimitare între diferitele clase și categorii sociale, care a scos și mai mult în relief contradicția fundamentală a orînduirii capitaliste, aceea dintre marea burghezie și proletariat. Înfruntările de clasă din această perioadă, puternica presiune a maselor, au avut un rol important în înfăptuirea unor reforme cu caracter burghezo-democratic, care au stimulat dezvoltarea statului național român.

Înscrisă în Constituție în iunie 1917, reforma agrară a început să fie aplicată în vechea Românie prin decretul publicat la 14/27 decembrie 1918. La 12 august 1919, Marele Sfat Național a votat legea pentru reforma agrară în Transilvania, iar la 7 septembrie 1919 a fost decretată

reforma agrară în Bucovina. Pe baza acestora, în iulie 1921, au fost adoptate legile pentru reforma agrară, care, deşi priveau fiecare provincie în parte, aveau — în esenţă — un caracter unitar. Merită subliniat faptul că au fost expropriate marile proprietăţi aparţinînd atît moşierilor români, cît şi celor maghiari sau de altă naţionalitate, şi că au fost împroprietăriţi nu numai ţărani români, dar şi cei proveniţi din rîndurile naţionalităţilor conlocuitoare.

Cu toate limitele sale — decurgînd din faptul că a fost legiferată de burghezie — reforma agrară a exercitat o influenţă pozitivă asupra vieţii economice, sociale şi politice a României, a accelerat procesul de dezvoltare capitalistă a agriculturii, a contribuit la îmbunătăţirea situaţiei ţărănimii şi a dat o puternică lovitură moşierimii — clasa cea mai reacţionară a societăţii româneşti. Totodată, prin reforma agrară s-a realizat unul dintre punctele fundamentale cuprinse în hotărîrile de Unire, s-a înfăptuit un anumit echilibru în distribuţia proprietăţii agrare pe întreg teritoriul României şi, implicit, o sudură a statului român unitar [4].

O altă reformă care a influenţat puternic evoluţia României după 1918 a fost cea electorală — cucerire de seamă a forţelor democratice, revoluţionare, în frunte cu clasa muncitoare. La 2 august 1919, Marele Sfat Naţional a adoptat proiectul de lege privind reforma agrară în Transilvania, iar la 20 august a fost promulgat un decret-lege similar pentru Bucovina. Ele aveau un conţinut aproape identic cu cel publicat la 29 noiembrie 1918 în vechea Românie, statuînd desfiinţarea votului cenzitar şi introducerea votului universal, egal, direct şi secret pentru toţi bărbaţii de la 21 de ani în sus, indiferent de naţionalitate.

Deşi avea anumite limite — dintre care cea mai importantă era neacordarea dreptului de vot pentru femei, care constituiau mai mult de jumătate din populaţia ţării — reforma electorală a lărgit considerabil sfera de desfăşurare a vieţii publice, a extins posibilităţile maselor de influenţare a destinului politic al României. Primele alegeri pe baza votului universal din istoria României, şi, totodată, cele dintîi alegeri la care au participat cetăţenii din toate provinciile româneşti s-au desfăşurat în noiembrie 1919. În urma acestor alegeri s-a constituit primul parlament al României întregite, care, prin legile adoptate, a contribuit la consolidarea statului naţional unitar.

În martie 1923 a fost votată o nouă constituţie care prevedea că „Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil" [5]. Constituţia stabilea cadrul unitar de organizare a vieţii economice, sociale, politice ,juridice, culturale şi administrative a ţării, răspunzînd astfel unui deziderat naţional de cea mai mare importanţă. Ea recunoştea multe dintre drepturile democratice cucerite de masele populare ; aceasta reflecta, totodată, dominaţia de clasă a burgheziei şi permitea adoptarea unor măsuri represive împotriva mişcării revoluţionare, între care — cea mai gravă din această perioadă — a fost ilegalizarea P.C.R. în decembrie 1924.

În iunie 1925 a fost votată legea pentru unificarea administrativă, care avea la bază principiul „caracterului naţional unitar al ţării" [6]. Deşi

avea multe limite — generate în special de o centralizare birocratică — această lege are meritul de a fi pus capăt stării de provizorat din administrație și de a fi stabilit norme unitare privind organizarea statului român.

În șirul legilor de unificare un loc important îl ocupă legea electorală din martie 1926. Aceasta prevedea că „Adunarea Deputaților se compune din deputați aleși de cetățenii români majori, prin vot universal, egal, direct, obligatoriu și secret pe baza reprezentării minorităților". Legea stabilea un sistem unitar de întocmire a listelor electorale și a cărților de alegător, de organizare și desfășurare a alegerilor [7]. Deși, prin introducerea primei majoritare, legea electorală afecta într-o oarecare măsură principiul reprezentării proporționale, ea are meritul de a fi lichidat sistemele electorale diferite pe provincii și de a fi asigurat un cadru unitar de organizare și desfășurare a alegerilor pe întreaga țară.

În lupta pentru apărarea ființei naționale și pentru unirea cu patria mamă, românii din teritoriile aflate sub stăpîniri străine și-au făurit instrumente proprii, între care — la loc de frunte — s-au aflat partidele politice. După Marea Unire din 1918 în fața acestor partide se punea problema activității de viitor, a însăși rațiunii lor de a fi.

Organizațiile clasei muncitorae au pornit imediat după Unire la realizarea unui singur partid politic. Vechile legături stabilite între socialiștii români, spiritul de unitate al clasei muncitoare au facilitat acest proces obiectiv. Stabilirea unui program politic și elecoral comun în mai 1919, constituirea Consiliului General în decembrie 1919 și adoptarea unui statut unic în octombrie 1920 marchează principalele etape ale procesului de unificare organizatorică a mișcării muncitorești din România [8]. Acest proces s-a desfășurat simultan cu cel vizînd deplina clarificare ideologică și politică, așezarea partidului clasei muncitorae pe baze noi, consecvent revoluționare.

Congresul din mai 1921 a ratificat unificarea organizațiilor socialiste din România și a hotărît transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, act ce a marcat o etapă nouă, calitativ superioară, în mișcarea revoluționară, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, a dat un nou și puternic avînt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră. Partidul Comunist Român era, încă din momentul constituirii sale, un partid național, cu ramificații în întreaga țară, cuprinzînd elementele cele mai înaintate din rîndurile poporului român și ale naționalităților conlocuitoare ferm angajate în lupta împotriva exploatării capitaliste, pentru edificarea socialismului pe pămîntul României.

Un proces de integrare politică și organizatorică s-a desfășurat și în sînul partidelor burgheze. Drumul a fost însă mai greu și întortochiat, deoarece, pe lîngă interesele comune de clasă, între partidele burgheze s-a desfășurat și o acerbă luptă, vizînd deținerea unor poziții economice și politice cît mai avantajoase grupului social pe care fiecare-l reprezenta [9].

La 16 aprilie 1920 o grupare din Partidul Național — în frunte cu Ocavian Goga, una din Partidul Democrat al Unirii din Bucovina — condusă de Iancu Flondor, și o grupare din Partidul Țărănesc basarabean — în rîndul căreia se distingea Sergiu Niță — au fuzionat cu Liga Poporului, care și-a luat, cu acest prilej, numele de Partidul Poporului. Acesta a devenit primul partid politic burghez care și-a constituit organizații pe întreg cuprinsul României [10].

Anul 1921 a înregistrat extinderea organizației altui partid politic burghez — Partidul Țărănesc, ca urmare a fuziunii cu o grupare a Partidului Țărănesc basarabean condusă de Pan. Halippa și C. Stere și a constituirii de organizații provinciale proprii în Bucovina și în Transilvania [11].

În 1922, Partidul Național din Transilvania a fuzionat cu Partidul Conservator Democrat, extinzîndu-și astfel organizația și în vechea Românie ; în urma acestui act Partidul Național și-a mutat sediul central de la Cluj la București [12].

În ianuarie 1923 Partidul Democrat al Unirii din Bucovina și Partidul Țărănesc din Basarabia au fuzionat cu Partidul Național Liberal [13].

Procesul de integrare a partidelor politice burgheze s-a desăvîrșit în octombrie 1926 prin fuziunea Partidului Național cu Partidul Țărănesc, fapt ce a contribuit la întărirea coeziunii sistemului partidelor politice din România [14]. Comentînd acest act, ziarul „Aurora" scria : „fuziunea înseamnă cimentarea legăturilor sufletești dintre provinciile dezrobite și vechiul regat, înseamnă întărirea unirii însăși" [15]. Îndată după întemeierea sa, Partidul Național Țărănesc a declanșat o susținută campanie opoziționistă, care a culminat cu marea adunare de la Alba Iulia din 6 mai 1928, în urma căreia acest partid și-a netezit drumul spre putere, pe care a și căpătat-o în noiembrie 1928.

În concluzie, putem aprecia că după 1918 a urmat un proces de dezvoltare a statului național ; în primul deceniu de după Marea Unire s-a definitivat organismul unitar al economiei naționale — mai puternic, mai complet și mai eficient în acțiunea sa. De asemenea, s-a realizat o anumită modificare în dispozitivul forțelor sociale — al cărui principal rezultat a fost mai pregnanta reliefare a celor două clase fundamentale ale societății capitaliste : burghezia și proletariatul. Unificarea politico-administrativă a asigurat un cadru unitar de organizare și desfășurare a vieții de stat, a dus la organizarea prtidelor politice pe criterii mai ferme, de clasă, la dispariția partidelor regionale. Cadrul de desfășurare a vieții politice s-a lărgit considerabil, iar România a făcut noi pași în direcția dezvoltării sale burghezo-democratice.

Existența orînduirii capitaliste, dominația de clasă a burgheziei, au diminuat valorificarea integrală a posibilităților create prin formarea statului național unitar.

Așa cum istoria a dovedit-o, condițiile pentru înflorirea impetuoasă a statului național unitar, liber, suveran și independent, pentru afirmarea plenară a personalității umane, pentru accelerarea progresului economic, politic și cultural al României s-au realizat după victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944, în epoca glorioasă a socialismului.

NOTE

* Comunicare susținută la *Sesiunea de comunicări științifice, Petrodava 2000, Piatra Neamț, 8-9.XII.1978.*

1 Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, *Viața politică în România în 1918—1921*, Ediția a II-a completată, Editura Politică, București, 1976, p. 26.

2 Vezi pe larg : Victor Axenciuc, *Unificarea organismului economiei naționale și refacerea economică postbelică a României*, în *Revista de istorie*, nr. 5/1977 ; Gheorghe Dobre, *Dezvoltarea economică în perioada 1921—1930*, în *Progresul economic în România. 1877—1977* (coordonator Ioan V. Totu), București, Editura Politică, 1977.

3 I. Saizu și M. Rusenescu, *Modificări în structura social-politică a României în anii 1922—1928*, în *Studii*, Revistă de istorie, nr. 6/1970.

4 Vezi pe larg : D. Șandru, *Reforma agrară din 1921 în România*, București, Editura Academiei, 1975 ; *Relații agrare și mișcări țărănești în România. 1908—1921 ;* București, Editura Politică, 1967 ; Ioan Scurtu, *Les partis politiques de Roumanie e tla réforme agraire (1918—1926)*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, nr. 1/1978.

5 *Monitorul Oficial*, nr. 282 din 29 martie 1923.

6 *Ibidem*, nr. 128 din 14 iunie 1925.

7 *Ibidem*, nr. 71 din 27 martie 1926.

8 Gh. Unc, *Unificarea organizatorică a mișcării socialiste din România în anii 1918—1921*, în *Anale de istorie*, nr. 6/1974.

9 Vezi pe larg : Ioan Scurtu, *Partidele politice din România (1922—1928)*, în *Studii și articole de istorie.*

10 *Congresul Ligii Poporului*, în *Îndreptarea*, Anul III, nr. 86, 17 aprilie 1920.

11 *Adunarea Comitetului Central al Partidului Țărănesc*, în *Gazeta țăranilor*, I, nr. 8 din 31 iulie 1921.

12 *Dimineața*, Anul XIX, nr. 5764 din 17 noiembrie 1922.

13 *Viitorul*, Anul XV, nr. 4461 din 24 ianuarie 1923.

14 Ioan Scurtu, *Fuziunea Partidului Național cu Partidul Țărănesc. Crearea Partidului Național-Țărănesc*, în *Cumidava*, Brașov, V, 1971 ; I. Ciupercă, *Formarea Partidului Național-Țărănesc* (I), în*Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol"*, Iași, Anul XIV, 1977.

15 *Aurora*, Anul VI, nr. 1480 din 11 octombrie 1926.

LES PRINCIPAUX TRAITS CARACTÉRISTIQUES DE L'ÉVOLUTION DE LA ROUMANIE PENDANT LA PREMIÈRE DECENNIE APRÈS LA GRANDE UNION

Résumé

L'étude analyse l'évolution economique, les mutations dans la structure sociale et le procéssus de consolidation politique et administrative, l'activité des principaux partis politiques, en arrivant à la conclusion que dans la première decénnie après la grande Union de 1918 la Roumanie a connue un substantiel developpement dans tous les domaines.